

ΜΑΘΗΜΑ / ΤΑΞΗ :	ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΣΕΙΡΑ:	
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:	
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ:	

Διδαγμένο κείμενο**Αριστοτέλη, «Πολιτικά»****Κείμενο από το πρωτότυπο: Ενότητα 20 (Θ 2, 1-4)**

Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινήν ποιητέον, φανερόν· τίς δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν. νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων. οὐ γὰρ ταῦτ' ἅπαντες ὑπολαμβάνουσι δεῖν μανθάνειν τοὺς νέους οὔτε πρὸς ἀρετὴν οὔτε πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον, οὐδὲ φανερόν ποτερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος· ἕκ τε τῆς ἐμποδῶν παιδείας ταραχώδης ἢ σκέψις καὶ δῆλον οὐδὲν ποτερον ἀσκεῖν δεῖ τὰ χρήσιμα πρὸς τὸν βίον ἢ τὰ τείνοντα πρὸς ἀρετὴν ἢ τὰ περιττά (πάντα γὰρ εἴληφε ταῦτα κριτὰς τινάς)· περὶ τε τῶν πρὸς ἀρετὴν οὐθέν ἐστιν ὁμολογούμενον (καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθύς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἀσκήσιν αὐτῆς). ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεισθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον· ὅτι δὲ οὐ πάντα, διηρημένων τῶν τε ἐλευθερίων ἔργων καὶ τῶν ἀνελευθερίων φανερόν, <καὶ> ὅτι τῶν τοιούτων δεῖ μετέχειν ὅσα τῶν χρησίμων ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνουσον. βάνουσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἀχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν.

Κείμενο από μετάφραση: Ενότητα 19 (Δ 4, 26)

Μια άλλη μορφή δημοκρατίας είναι αυτή στην οποία ισχύουν όλα τα προηγούμενα, η υπέρτατη όμως αρχή είναι τώρα ο λαός, όχι ο νόμος· είναι η περίπτωση κατά την οποία τα ψηφίσματα έχουν μεγαλύτερη ισχύ από το νόμο· αυτό συμβαίνει όταν στην πόλη υπάρχουν και δρουν δημαγωγοί. Στις δημοκρατικές πόλεις που κυβερνιούνται κατά το νόμο, δεν κάνει ποτέ την εμφάνιση του δημαγωγός, αλλ' είναι οι άριστοι πολίτες που έχουν την πρωτοκαθεδρία. Οι δημαγωγοί κάνουν την εμφάνιση τους εκεί όπου οι νόμοι δεν αποτελούν την υπέρτατη αρχή.

Παρατηρήσεις

A. Να μεταφράσετε το απόσπασμα “νῦν γὰρ ἀμφισβητεῖται περὶ τῶν ἔργων...καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς)». **Μονάδες 10**

B.1 Λαμβάνοντας υπόψη το απόσπασμα του πρωτότυπου κειμένου να δείξετε ότι η παιδεία είναι κατεξοχήν πολιτικό θέμα. **Μονάδες 10**

B.2 Ποια είναι η πρόταση του Αριστοτέλη για την παιδεία, με ποιο κριτήριο πρέπει να επιλέγεται η διδακτέα ύλη και πού πρέπει να στοχεύει το προτεινόμενο εκπαιδευτικό σύστημα; **Μονάδες 10**

B.3 Να αναφέρετε τα βασικά χαρακτηριστικά του πέμπτου και τελευταίου είδους δημοκρατίας όπως αυτά προκύπτουν από το απόσπασμα του μεταφρασμένου κειμένου και να εξηγήσετε πώς το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που προτείνει ο Αριστοτέλης στο απόσπασμα του πρωτότυπου κειμένου θα μπορούσε να αποτρέψει την επικράτηση ενός φαύλου πολιτεύματος, όπως αυτό. **Μονάδες 10**

B.4 Με ποιους τύπους του πρωτότυπου κειμένου συγγενεύουν ετυμολογικά οι επόμενες λέξεις: **αδιαθεσία , νερό , διένεξη, βάθρο, τονισμός.** **Μονάδες 10**

B.5 Γιατί ο Αριστοτέλης αφιέρωσε το έργο του στη μελέτη των επιμέρους αρετών του ανθρώπου και πώς μέσω αυτών διαφαίνεται ότι η ηθική φιλοσοφία είναι μέρος της πολιτικής φιλοσοφίας; **Μονάδες 10**

Αδίδακτο κείμενο

Πλάτωνος Πολιτεία Α, 336d-337a

Καὶ ἐγὼ ἀκούσας ἐξεπλάγην καὶ προσβλέπων αὐτὸν ἐφοβούμην, καὶ μοι δοκῶ, εἰ μὴ πρότερος ἑώρακη αὐτὸν ἢ ἐκεῖνος ἐμέ, ἄφρονος ἂν γενέσθαι. νῦν δὲ ἡνίκα ὑπὸ τοῦ λόγου ἤρχετο ἐξαγριαίνεσθαι, προσέβλεψα αὐτὸν πρότερος, ὥστε αὐτῷ οἷός τ' ἐγενόμην ἀποκρίνασθαι, καὶ εἶπον ὑποτρέμων· ὦ Θρασύμαχε, μὴ χαλεπὸς ἡμῖν ἴσθι· εἰ γάρ τι ἐξαμαρτάνομεν ἐν τῇ τῶν λόγων σκέψει ἐγὼ τε καὶ ὄδε, εὖ ἴσθι ὅτι ἄκοντες ἀμαρτάνομεν. μὴ γὰρ δὴ οἷου, εἰ μὲν χρυσίον ἐζητοῦμεν, οὐκ ἂν ποτε ἡμᾶς ἐκόντας εἶναι ὑποκατακλίνεσθαι ἀλλήλοις ἐν τῇ ζητήσει καὶ διαφθείρειν τὴν εὐρεσιν αὐτοῦ, δικαιοσύνην δὲ ζητοῦντας, πρᾶγμα πολλῶν χρυσίων τιμιώτερον, ἔπειθ' οὕτως ἀνοήτως ὑπέικειν ἀλλήλοις καὶ οὐ σπουδάζειν ὅτι μάλιστα φανῆναι αὐτό. οἷου γε σύ, ὦ φίλε. ἀλλ' οἶμαι οὐ δυνάμεθα· ἐλεῖσθαι οὖν ἡμᾶς πολὺ μᾶλλον εἰκὸς ἐστίν που ὑπὸ ὑμῶν τῶν δεινῶν ἢ χαλεπαίνεσθαι.

Παρατηρήσεις

Γ.1 Να μεταφράσετε το απόσπασμα.

Μονάδες 20

Γ.2 *ἔξεπλάγην*: το β' ενικό πρόσωπο της Προστακτικής του ίδιου χρόνου, ίδιας φωνής.

πρότερος: τον υπερθετικό βαθμό του ουδέτερου γένους στην ονομαστική ενικού

γενέσθαι: το γ' ενικό πρόσωπο της οριστικής του ίδιου χρόνου, ίδιας φωνής.

ὄδε: τη γενική ενικού του θηλυκού γένους

ἴσθι: το απαρέμφατο του ίδιου χρόνου

τῆ ζητήσῃ: την κλητική ενικού αριθμού

διαφθείρειν: το α' ενικό πρόσωπο της ευκτικής Μέλλοντα στην ίδια φωνή

φανῆναι: τη μετοχή του αρσενικού γένους, του ίδιου χρόνου και της ίδιας φωνής, στη δοτική πληθυντικού.

(ὦ) *φίλε*: την ίδια πτώση, στο ίδιο γένος και αριθμό στον υπερθετικό βαθμό του επιθέτου.

δυνάμεθα: το γ' ενικό πρόσωπο υποτακτικής του ίδιου χρόνου.

Μονάδες 10

Γ.3α *πρότερος, ἀποκρίνασθαι, ὑπό τοῦ λόγου, αὐτῶ, ἡμῖν, τῶν λόγων, (ἐκόντας) εἶναι, πρᾶγμα, χρυσίων, φανῆναι, ἐλεῖσθαι*: Να αναγνωριστούν συντακτικά οι παραπάνω λέξεις.

Μονάδες 5

Γ.3β “εἰ γάρ τι ἔξαμαρτάνομεν ἐν τῇ τῶν λόγων σκέψει ἐγώ τε καὶ ὄδε, εὖ ἴσθι ὅτι ἄκοντες ἀμαρτάνομεν. μὴ γὰρ δὴ οἴου, εἰ μὲν χρυσίον ἐζητοῦμεν, οὐκ ἂν ποτε ἡμᾶς ἐκόντας εἶναι ὑποκατακλίνεσθαι ἀλλήλοις ἐν τῇ ζητήσῃ καὶ διαφθείρειν τὴν εὐρεσιν αὐτοῦ».

Στο παραπάνω χωρίο του κειμένου που σας δίνεται να εντοπιστούν και να αναγνωριστούν οι πλαγιωμένοι υποθετικοί λόγοι (μονάδες 2) και στη συνέχεια να τραπούν στον ευθύ λόγο (μονάδες 3)

Μονάδες 5

Απαντήσεις

Διδαγμένο κείμενο

A. Γιατί σήμερα υπάρχουν διαφορετικές απόψεις ως προς το εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Πράγματι, δεν έχουν όλοι τη γνώμη ότι πρέπει να μαθαίνουν οι νέοι τα ίδια, ούτε με στόχο την αρετή ούτε με στόχο την άριστη ζωή ούτε είναι φανερό αν (η παιδεία) πρέπει να έχει στόχο της περισσότερο την άσκηση και την καλλιέργεια του νου ή τη διαμόρφωση ηθικού χαρακτήρα· αν ξεκινήσουμε από την εκπαίδευση που παρέχεται σήμερα, η έρευνά μας θα βρεθεί αντιμέτωπη με μεγάλη σύγχυση και δεν είναι καθόλου φανερό αν (η παιδεία) οφείλει να επιδιώκει αυτά που είναι χρήσιμα για τη ζωή ή αυτά που οδηγούν στην αρετή ή αυτά που απλώς προάγουν τη γνώση (γιατί όλες αυτές οι απόψεις έχουν βρει κάποιους υποστηρικτές)· και σχετικά με αυτά που οδηγούν στην αρετή δεν υπάρχει καμιά απολύτως συμφωνία (εξάλλου καταρχήν δεν έχουν όλοι την ίδια ιδέα για την αρετή που τιμούν· επομένως, είναι φυσικό να υποστηρίζουν διαφορετικές γνώμες και ως προς την άσκησή της).

B.1 Το συγκεκριμένο απόσπασμα αντλήθηκε από το 8^ο βιβλίο των Πολιτικών του Αριστοτέλη, που έχει ως θέμα του την παιδεία. Ήδη, από την πρώτη φράση του αποσπάσματος (ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περί παιδείας) διαφαίνεται η ξεκάθαρη θέση του Αριστοτέλη, ότι ο νομοθέτης οφείλει να ενδιαφερθεί και για την εκπαίδευση των νέων, επειδή αυτοί πρέπει να παίρνουν μόρφωση ανάλογη με το πολίτευμά τους. Καθώς η πόλη είναι το

«όλον» που η ποιότητά του εξαρτάται από την ποιότητα των μερών του, δηλαδή από τους πολίτες, στις πολιτικές κοινωνίες υπάρχουν αρχές και σύμφωνα με αυτές διαμορφώνονται τα κριτήρια δημιουργίας των εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Η παιδεία είναι κατ' εξοχήν πολιτικό θέμα, όχι μόνο με το νόημα ότι πρέπει να κινεί το ενδιαφέρον του πολιτικού και του νομοθέτη, αλλά -κυρίως- με το νόημα ότι είναι ένα θέμα με τεράστια σημασία για τη συνολική ζωή του κράτους, αλλά και του κάθε πολίτη χωριστά, αφού καθορίζει το παρόν του και προδιαγράφει το μέλλον του, επομένως το θέμα της παιδείας δεν μπορεί με κανέναν τρόπο να λείπει από κάθε έργο γενικότερης πολιτικής θεωρίας. Αξιοπρόσεκτη είναι η παρατήρηση του Αριστοτέλη ότι η φροντίδα για την παιδεία είναι και προς το συμφέρον του συγκεκριμένου πολιτεύματος της πόλης (=του κράτους), δεδομένου ότι οι νέοι (πρέπει να) παίρνουν μόρφωση ταιριαστή με το πολίτευμα της πόλης τους: **(σχόλιο σχολικού βιβλίου):** *“Κανείς, νομίζω, δεν έχει αμφιβολία ότι... - κοινό για όλους σύστημα”*. Στη βάση της σκέψης του φιλοσόφου βρίσκεται η πεποίθηση ότι η παιδεία και η κοινωνία συνδέονται διαλεκτικά και αμφίδρομα, επομένως, το ιδεολογικό υπόβαθρο πάνω στο οποίο θα δομηθεί το εκπαιδευτικό σύστημα καθορίζεται από τις αρχές της πολιτικής κοινωνίας. Οι νέοι πρέπει να διαπαιδαγωγηθούν γνωστικά και ηθικά έτσι, ώστε από τη μια να αναπαράγουν το υπάρχον καθεστώς και από την άλλη να λειτουργήσουν ως φορείς ανανέωσης και βελτίωσής του κατευθύνοντας με τις επιλογές και τις πράξεις τους την πολιτική κοινωνία στην κατάκτηση της αρετής. Η παιδεία είναι, επομένως, υπόθεση του κράτους, γι' αυτό και πρέπει να είναι δημόσια και όχι ιδιωτική. Είναι σημαντικό ότι ο φιλόσοφος υποστηρίζει τη δημόσια εκπαίδευση αιώνες πριν το γαλλικό διαφωτισμό και τη στιγμή που η ιδιωτική εκπαίδευση

στην εποχή του ήταν πολύ ανεπτυγμένη. Είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι ο Αριστοτέλης είχε τη δική του φημισμένη σχολή, το Λύκειον και με τη θέση του αυτή φαίνεται η διορατικότητά του αλλά και η πολιτική του υπόσταση.

B.2 Οπαδός της μεσότητας ο Αριστοτέλης, την αναζητά και την προτείνει ως κριτήριο επιλογής των μαθημάτων που θα οδηγήσουν στην αρετή. Η παιδεία των νέων θα επιφέρει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, εάν αποτελέσει ένα **συνδυασμό** γνώσεων χρήσιμων και γνώσεων που οδηγούν στην αρετή.

Το κριτήριο επιλογής της διδακτέας ύλης είναι η επίτευξη του ουσιαστικότερου στόχου της πολιτικής κοινωνίας. Ο στόχος αυτός δεν είναι άλλος από την ευδαιμονία της πόλης, η οποία επιτυγχάνεται, αν όλοι οι πολίτες είναι ενάρετοι. Στην προσπάθεια αυτή είναι απαραίτητη η άσκηση του νου και η παροχή γνώσεων που εξασφαλίζουν την αρετή και όχι «περιττών» γνώσεων που θα ταίριαζαν περισσότερο σε ανελεύθερους ανθρώπους. Η προσωπικότητα του μαθητή θα διαμορφωθεί άρτια, εάν για το σκοπό αυτό εφαρμοστεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα που θα αποτελεί τον τέλειο συνδυασμό των παρακάτω μορφωτικών κατευθύνσεων:

- α) Διαμόρφωση ηθικής προσωπικότητας.
- β) Μετρημένη άσκηση του σώματος που συμπορεύεται και ακολουθεί τους ρυθμούς της φυσιολογικής ανάπτυξης.
- γ) Απόκτηση γνώσεων απαραίτητων για τις ανάγκες του καθημερινού βίου.
- δ) Απόκτηση γνώσεων που οδηγούν στην αρετή.
- ε) Καλλιέργεια της λογικής και της κριτικής σκέψης ώστε να συμβάλλουν στη λήψη των σωστών αποφάσεων.

Το εκπαιδευτικό σύστημα που προτείνει ο Αριστοτέλης στοχεύει

στη μετατροπή του νέου σε υπεύθυνο και ενάρετο πολίτη υποδεικνύοντάς του το σωστό και αποτρέποντάς τον από το λανθασμένο δρόμο για την κατάκτηση της αρετής, γιατί πάντοτε ελλοχεύει ο κίνδυνος να αποπροσανατολιστεί ο νέος και να αποκτήσει χαρακτηριστικά δούλου (ως προς το φρόνημα).

Ενδιαφέρουσα είναι η διάκριση των χρήσιμων γνώσεων σε απολύτως απαραίτητες που αφορούν τους ελεύθερους πολίτες (τά ἀναγκαῖα δεῖ -τῶν ἐλευθερίων ἔργων-...ποιήσει τόν μετέχοντα μή βάνουσον) και σε αυτές που ταιριάζουν σε ανελεύθερους ανθρώπους και τους καθιστούν βάνουσους (τῶν ἀνελευθερίων ἔργων).

Ο διαχωρισμός αυτός είναι απολύτως αντίστοιχος με το διαχωρισμό των πολιτών σε ελεύθερους και δούλους, γιατί ο βάνουσος ταυτίζεται με το δούλο, εκείνον που ασχολείται με τις χειρωνακτικές εργασίες, έχει, δηλαδή, αποκλειστικά παραγωγικό ρόλο στην κοινωνία. Γι' αυτό και δε χρειάζεται την αρετή, αφού οι ασχολίες του τον απομακρύνουν από αυτήν. Επιπλέον, βάνουσες εργασίες θεωρούνται εκείνες που πληρώνονται, άρα δημιουργούν μια σχέση εξάρτησης από τους άλλους, αδρανοποιούν και ταπεινώνουν το μυαλό, ενώ εργασία ελεύθερη χαρακτηρίζεται εκείνη που αναβαθμίζει τον άνθρωπο και γίνεται το μέσο για την κατάκτηση της αρετής.

Συμπερασματικά, δεν αποδοκιμάζει απολύτως καμιά διάσταση γνώσης, (χρήσιμη, αναγκαία, επιστημονική και ηθοπλαστική), απορρίπτει όμως τη μονοδιαστατικότητα της παρεχόμενης γνώσης και μάλιστα της πρακτικά / επαγγελματικά προσανατολισμένης. Προβάλλει ένα πρότυπο γνώσης που συνθέτει τη χρησιμότητα, την αναγκαιότητα, την επιστημονική αλήθεια με κυρίαρχο τον ηθοπλαστικό προσανατολισμό.

Στο παιδευτικό πρόγραμμα του Αριστοτέλη έχει θέση και το

χρήσιμο και η ελεύθερη απασχόληση και η επιστημοσύνη, αποκλείεται όμως ό,τι θα έθιζε το νέο στην ευτέλεια και την ποταπότητα (βάνανυσον ἔργον). Έτσι, η επαγγελματική εκπαίδευση συνδέεται με τους «βαναύσους», δηλαδή με τους ανθρώπους που διαθέτουν τη γνώση και την κατασκευαστική τους ικανότητα στην υπηρεσία των άλλων με αμοιβή, αλλά αυτό είναι στοιχείο δουλικότητας. Φαίνεται ότι ο Αριστοτέλης διακρίνει τη γνώση από την κοινωνική λειτουργία της, από την άποψη ότι η γνώση που οδηγεί σε επαγγελματική εξειδίκευση στο πλαίσιο του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας δεν αναιρεί τον αλλοτριωτικό χαρακτήρα της μισθωτής εργασίας, γιατί ο άνθρωπος «εμπορευματοποιεί» την επαγγελματική γνώση του, δηλαδή ένα ποιοτικό γνώρισμα της ύπαρξής του, και το υποτάσσει στη βούληση του άλλου. Δεν αρμόζει στους ελεύθερους ανθρώπους να αναζητούν σε κάθε γνώση τη χρησιμότητα, γιατί αυτή μπορεί να τους οδηγήσει στη μονομέρεια.

Από τα παραπάνω, λοιπόν, προκύπτει ότι οι χρήσιμες γνώσεις είναι απαραίτητες, αλλά δεν πρέπει να αποτελούν αυτοσκοπό. Ο χαρακτήρας της παιδείας, κατά τον Αριστοτέλη, πρέπει να είναι κυρίως ηθοπλαστικός και να στοχεύει τόσο στη διαμόρφωση του σώματος όσο και του πνεύματος του ανθρώπου.

B.3 Στο απόσπασμα του μεταφρασμένου κειμένου ο Αριστοτέλης διακρίνει κατά φθίνουσα αξιολογική σειρά πέντε είδη δημοκρατίας θέτοντας ως κριτήριο διαχωρισμού τους το βαθμό απόκλισής τους από το ορθό πολίτευμα της λαϊκής κυριαρχίας. Πέμπτο και τελευταίο αξιολογικά κατατάσσεται το είδος του δημοκρατικού πολιτεύματος του οποίου χαρακτηριστικά είναι η ελευθερία και η ισότητα, όπως και στα

προηγούμενα είδη, υπέρτατη όμως αρχή δεν είναι ο νόμος αλλά ο λαός, που κυβερνά με «ψηφίσματα», με αποφάσεις δηλαδή της Εκκλησίας του δήμου. Σε αντίθεση με τον νόμο, που είχε καθολική και μόνιμη ισχύ, το ψήφισμα είχε χαρακτήρα περιστασιακό και, επομένως, διατηρούσε την ισχύ του μόνο ως τη στιγμή που ένα άλλο ψήφισμα, αποτέλεσμα νέων περιστάσεων, ερχόταν να το αντικαταστήσει. Όχι σπάνια τα ψηφίσματα ήταν αντίθετα με τους νόμους της πόλης, η εκκλησία όμως του δήμου, λειτουργώντας ως απόλυτος μονάρχης, δεν δίσταζε να παίρνει τέτοιες αποφάσεις, ωσάν αυτή να ήταν υπεράνω του νόμου. Σ' αυτό παρασυρόταν συχνά από τους δημαγωγούς οι οποίοι έκαναν την εμφάνισή τους στην αθηναϊκή πολιτική σκηνή ύστερα από τον θάνατο του Περικλή (429 π.Χ.). Ήταν γέννημα της νέας αστικής τάξης που δημιουργήθηκε τότε στην Αθήνα με την ανάπτυξη του εμπορίου και της "βιομηχανίας". Έχοντας, συχνά, το χάρισμα του λόγου και, πάντως, δίχως επίσημες θέσεις στην πολιτεία και, άρα, δίχως συγκεκριμένες υποχρεώσεις, ασκούσαν μεγάλη επιρροή στον λαό προτείνοντας ευχάριστες στον πολύ κόσμο πολιτικές δίχως να έχουν την ευθύνη της υλοποίησής τους. Σχηματισμένη από το ουσιαστικό δήμος (= λαός) και από το θέμα του ρήματος ἄγω (= οδηγώ) η λέξη είχε σε αρκετούς συγγραφείς τη σημασία του οδηγητή, του ηγέτη του λαού· γρήγορα όμως (ασφαλώς στην εποχή του Αριστοτέλη) πήρε αρνητικό περιεχόμενο, επειδή οι δημαγωγοί κατάντησαν απλώς να παρασέρνουν τον λαό. Ο Αριστοτέλης λέει αλλού στο ίδιο έργο ότι ο δημαγωγός είναι τοῦ δήμου κόλαξ, και κάνει λόγο για την ἀσέλγειαν των δημαγωγών. Στο απόσπασμα από το πρωτότυπο κείμενο, ο Σταγειρίτης φιλόσοφος εκθέτει τις σκέψεις του για την παιδεία και υποστηρίζει ότι πρέπει να αποτελεί αντικείμενο νομοθετικής ρύθμισης, να διαμορφώνει την προσωπικότητα των πολιτών και

να έχει ως στόχο την άσκηση στην αρετή. Σε μια πόλη στην οποία ο χαρακτήρας των νέων διαμορφώνεται με ένα σύστημα αγωγής που φροντίζει για την πνευματική και ηθική τους καλλιέργεια, προκύπτουν πολίτες ενάρετοι. Πολίτες χρήσιμοι για την πόλη, που έχουν ως στόχο τους την ευδαιμονία της και, σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, αξιοποιούν το δικαίωμα ψήφου λαμβάνοντας ορθές και συνετές αποφάσεις με γνώμονα το κοινό καλό. Τέτοιου είδους πολίτες δεν παρασύρονται από δημαγωγούς και στην πόλη τους δεν μπορεί να επικρατήσει η πιο φαύλη μορφή δημοκρατίας.

B.4 *αδιαθεσία: νομοθετητέον, νερό: νέους, διένεξη: διαφέρονται, βάθρο: ἀμφισβητείται, τονισμός: τείνοντα*

B.5 Εισαγωγή σχολικού βιβλίου σελ. 164 “Διαβάσαμε ως τώρα...στο τέλος των *Ηθικών Νικομαχείων* του” .

Αδίδακτο κείμενο

Γ.1 Μετάφραση

Κι εγώ , όταν το άκουσα ξαφνιάστηκα και αντικρίζοντάς τον ένιωσα φόβο και μου φαίνεται ότι, αν δεν τον είχα δει εγώ πρώτος αλλά εκείνος εμένα, θα έχανα τη φωνή μου. Τώρα όμως, τον αντίκρισα πρώτος, τη στιγμή που άρχισε να αγριεύει εξαιτίας της συζήτησης, ώστε μπόρεσα να του απαντήσω και του είπα τρέμοντας λίγο. Θρασύμαχε, μην είσαι σκληρός μαζί μας. γιατί αν κάνουμε κάποιο σφάλμα εγώ κι αυτός κατά την ανάπτυξη της συζήτησης, να το ξέρεις καλά ότι άθελά μας το κάνουμε. Μη νομίζεις δηλαδή ότι ενώ αν ψάχναμε για χρυσάφι δε θα ήμασταν κατά τη διάρκεια της αναζήτησης με τη θέλησή μας υποχωρητικοί ο ένας στον άλλο κι ότι [θα] υπονομεύαμε

την ανακάλυψή του τώρα, που αναζητούμε τη δικαιοσύνη, πράγμα πολυτιμότερο από πολλά χρυσάφια, υποχωρούμε τόσο ανόητα ο ένας στον άλλο και δεν ασχολούμαστε σοβαρά με την αποκάλυψή της. Να το νομίζεις φίλε μου. Αλλά, υποθέτω, δε φτάνουν οι δυνάμεις μας. Είναι λοιπόν φυσικό, κατά κάποιο τρόπο, εσείς οι σπουδαίοι να μας λυπάστε πιο πολύ, παρά να οργίζεστε μαζί μας.

Γ.2 έξεπλάγην: έκπλάγηθι

πρότερος: πρώτον

γενέσθαι: ἐγένετο

ὄδε: τῆσδε

ἴσθι: εἰδέναι

τῇ ζητήσῃ : (ῶ) ζήτησι

διαφθείρειν: διαφθεροῖμι / διαφθεροῖην

φανῆναι: τοῖς φανεῖσι(ν)

φίλε: (ῶ) φίλτατε / φιλαίτατε

δυνάμεθα: δύνηται

Γ.3α

πρότερος: επιρρηματικό κατηγορούμενο της τάξης/σειράς στο εννοούμενο υποκείμενο του ρήματος ἐγώ μέσω του ἑωράκη

ἀποκρίνασθαι: τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα οἷος τ' ἐγενόμην

ὑπό τοῦ λόγου: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο απαρέμφατο ἐξαγριαίνεσθαι

αὐτῶ: αντικείμενο στο απαρέμφατο ἀποκρίνασθαι

ἡμῖν: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική στο επίθετο χαλεπός

(ἐκόντας) εἶναι: απόλυτο απαρέμφατο

πραῖγμα: ονοματικός ομοιόπτωτος προσδιορισμός , παράθεση στο δικαιοσύνην

χρυσίων: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός, γενική συγκριτική στο επίθετο (συγκριτικού βαθμού) τιμιώτερον

φανῆναι: τελικό απαρέμφατο, ως αντικείμενο στο απαρέμφατο οὐ σπουδάζειν

ἐλεῖσθαι: τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση εἰκός ἐστί , α' ὅρος σύγκρισης από το επίρρημα συγκριτικού βαθμού μάλλον.

Γ.3Β Στο δοθέν απόσπασμα εντοπίζονται δύο πλαγιωμένοι υποθετικοί λόγοι:

1^{ος}: **Υπόθεση:** εἰ γάρ τι ἐξαμαρτάνομεν ἐν τῇ τῶν λόγων σκέψει ἐγώ τε καὶ ὄδε. (εἰ + Οριστική)

Απόδοση: ὅτι ἄκοντες ἁμαρτάνομεν (Οριστική)

Αναγνώριση:

Πρόκειται για απλό και πλαγιωμένο υποθετικό λόγο με απόδοση σε δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση, που δηλώνει το πραγματικό.

2^{ος}: **Υπόθεση:** εἰ μὲν χρυσίον ἐζητοῦμεν (εἰ + οριστική Παρατατικού (ιστορικού χρόνου))

Απόδοση: οὐκ ἂν ποτε ἡμᾶς ἐκόντας εἶναι ὑποκατακλίνεσθαι ἀλλήλοις ἐν τῇ ζητήσει καὶ διαφθείρειν τὴν εὐρεσιν αὐτοῦ. (Δύο δυνητικά ειδικά απαρέμφατα που ισοδυναμούν με δυνητική οριστική).

Αναγνώριση:

Πρόκειται για πλαγιωμένο υποθετικό λόγο (η απόδοση βρίσκεται σε δύο δυνητικά ειδικά απαρέμφατα), σύνθετο ως προς την απόδοσή του, που δηλώνει το μη πραγματικό.

Μετατροπή σε ευθύ λόγο:

1ος: εἰ γάρ τι ἐξαμαρτάνομεν ἐν τῇ τῶν λόγων σκέψει ἐγώ τε καὶ ὄδε, ἄκοντες ἀμαρτάνομεν.

2ος: εἰ μὲν χρυσίον ἐζητοῦμεν, οὐκ ἂν ποτε ἡμεῖς ἐκόντες εἶναι ὑποκατεκλινόμεθα ἀλλήλοις ἐν τῇ ζητήσει καὶ διεφθείρομεν ἂν τὴν εὐρεσιν αὐτοῦ.

**Από τον κλασικό τομέα του φιλολογικού τμήματος των
Φροντιστηρίων Πουκαμισάς Ηρακλείου Κρήτης συνεργάστηκαν:
Ε. Αποστολάκη, Ε. Μαζοκοπάκη, Μ. Παγωμένου, Μ. Σφακιανάκη**

